

Asia: VN/558/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden uudelleen järjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi

Lakiesityksen luvut 2-12

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 2 *Nykytila ja sen arviointi:*

Lausunnon antaa valtakunnallinen muutosturvan kehittämishanke Yhteistyöllä muutosturvaa. Näkemykset on muodostettu valtakunnallisen muutosturva-asiantuntijoiden verkoston sekä kehittämishankkeen huomioiden perusteella. Hanketta hallinnoi Hämeen ELY-keskus, mutta kehittämistyötä tehdään valtakunnallisesti kaikkien ELY-keskusalueiden kanssa.

Nykytila ja sen arviointi

Muutosturvan palveluja tarjotaan myös pienemmissä vähentämistilanteissa. Palvelut koskevat kaikkia yli 10 henkilöä koskevia muutosneuvotteluja, mutta palvelua tarjotaan pienemmillekin työnantajille riippuen alueen elinkeinorakenteesta.

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 3 *Tavoitteet:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.1 *Keskeiset ehdotukset:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 4.2 *Pääasialliset vaikutukset:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 5 *Muut toteuttamisvaihtoehdot:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 8 *Lakia alemman asteinen sääntely:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 10 *Toimeenpano ja seuranta:*

-

Huomionne hallituksen esityksen luvusta 12 *Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys:*

-

Laki työvoimapalvelujen järjestämisestä

Luku 1 sisältää lain yleiset säännökset.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 2 säädettäisiin järjestämisvastuusta.

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- edut ja hyödyt järjestämisvastuun siirtämisessä kunnille
- mahdolliset riskit järjestämisvastuun siirtämisessä kunnille
- työvoiman määrää ja työllisyysaluetta koskeva sääntely (huom: poikkeus työvoimapohjan kriteeriin voimaanpanolaissa)
- palvelujen tarjoamista koskeva sääntelyesitys

-

Luvussa 3 säädettäisiin ohjauksesta ja valvonnasta.

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- valtakunnalliset tavoitteet
- työllisyyden edistämisen valtakunnallinen neuvottelukunta ja sen tehtävät
- alueelliset työllisyyden edistämisen yhteistyö- ja seurantakeskustelut

-

Luvussa 4 säädettäisiin työnhakijan palveluprosessista.

Säännökset vastaavat 2. toukokuuta voimaan tulleen uuden asiakaspalvelumallin (niin sanottu pohjoismainen työvoimapalvelumalli) säännöksiä.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 5 säädettäisiin työnvälityksestä ja työnhakuvelvollisuudesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 6 säädetään tieto- ja neuvontapalveluista, asiantuntija-arvioinneista, ammatinvalinnan- ja uraohjauksesta sekä valmennuksesta ja kokeilusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 7 säädettäisiin työvoimakoulutuksesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 8 säädettäisiin muutosturvakoulutuksesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 9 säädettäisiin työttömyysetuudella tuetusta työnhakijan omaehtoisesta opiskelusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 10 säädettäisiin työnantajalle myönnettävistä tuista (palkkatuki, 55-vuotta täyttäneiden työllistämistuki, työolosuhteiden järjestelytuki).

Näkemyksenne:

-

Luvussa 11 säädettäisiin henkilöasiakkaalle myönnettävistä tuista ja korvauksista (starttiraha, työhön tai palveluun hakeutumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus, palveluun osallistumisesta aiheutuvien kustannusten korvaus).

Näkemyksenne:

-

Luvussa 12 säädettäisiin työllistämisvelvoitteesta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 13 säädettäisiin asiakastietojen käsittelystä ja valtakunnallisesta tietojärjestelmäpalvelusta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 14 säädettäisiin palvelualustasta.

Näkemyksenne:

-

Luvussa 15 säädettäisiin tukien ja korvausten maksamisesta ja takaisinperinnästä.

Näkemyksenne:

-

Luku 16 käsittää erinäisiä säännöksiä.

Näkemyksenne:

16 luku Erinäisiä säännöksiä

1 §. Työvoimaviranomaisen tehtävät muutosturvan toteuttamiseksi.

- Nykyisessä JTYPL:ssä muutosturva on määritelty yleisen tason toimintamallina. Muutosturvan palvelut perustuvat kuitenkin aiempiin toimintatapoihin ja verkostoihin, joita on rakennettu eri edunvalvontajärjestöjen kanssa vuodesta 2005. Ennen JTYPL ja työttömyysturvalainsäädäntö määrittelivät muutosturvaa tarkemmin. Tätä lainsäädäntöä on myöhemmin purettu, mutta palvelumalleja on osittain jatkettu.
- Muutosturvaa toteuttaa työnantajan ja TE-toimistojen lisäksi myös moni muu taho. Toimijoina ovat mm. ELY-keskus, AVI, KELA, kassat ja yksityiset palveluntuottajat. Yhteistyötä tehdään ELY-alueiden tasolla sekä valtakunnallisesti.
- Muutosturvan asiantuntijat muodostavat valtakunnallisen asiantuntijaverkoston, joka toimii asiantuntijan vertaistukena sekä verkostomaisena palvelun toteuttamistapana. Verkostossa jaetaan asiantuntemusta, ratkotaan vaikeita tilanteita, jaetaan tietoa sidosryhmiltä (mm. AVIn tai oikeudellisen tuen linjauksia), hoidetaan asiakkuuksia yhdessä sekä koordinoidaan usean alueen vähentämistilanteita ylläalueellisesti.

- Muutosturvaa toteuttavat TE-toimistoissa laajemminkin myös muut tahot kuin muutosturva-asiantuntijat. Esimerkkinä Pirkanmaan TE-toimistossa muutosturvassa on mukana ammatinvalintapsykologi ja Varsinais-Suomessa henkilöasiakaspalvelusta asiantuntija. Lisäksi palveluja kehitetään, esimerkiksi Kainuussa on meneillään ennakoivan muutosturvan toimintamalli, jossa yrityksiä palvellaan jo ennen vähentämistilanteen syntymistä. ELY-keskukset toteuttavat muutosturvaa suunnittelemalla ja hankkimalla yhteishankintakoulutuksia (muutoskoulutus) ja koordinoimalla rakennemuutostilanteita. ELY-keskuksilla on myös keskinäinen hankkijoiden verkosto, jossa suunnitellaan vähentämistilanteiden palveluhankintoja ja sovitetaan palveluja yhteiseksi kokonaisuudeksi.
- Käytännössä yritysten muutosneuvottelujen aloitusilmoituksia eniten saa Uudenmaan TE-toimisto, sillä suurin osa yritysten pääkonttoreista on pääkaupunkiseudulla. Uudenmaan TE-toimisto saattaa hoitaa näitä tilanteita (jos vähennyksiä myös Uudellamaalla) keskitetysti tai sitten koordinoi ja ohjaa vähentämistilanteen palvelun alueelle, jota vähentämiset varsinaisesti koskettavat. Pääkonttori sijaitsee usein muualla kuin varsinainen toimipiste. Myös muut alueet saattavat hoitaa näin tilanteita, jos ilmoitus tulee heidän alueelleen, tiedottaen valtakunnallisesti eri alueita vähennyksestä, mutta hoitaen infot ja työnantajan ohjauksen keskitetysti yhdeltä alueelta.
- Muutosneuvottelujen aloitusilmoitukset koskettavat myös lomautusten käynnistymistä. Esimerkiksi poikkeuksellisena koronasulkujen aikana lomautusten ohjaus ja neuvonta tapahtui keskitetysti paikkakunnilta, joihin lomautusilmoitukset tehtiin riippumatta henkilöstön kotikunnasta.
- Nykyään alueet myös perehdyttävät toisen alueen uusia muutosturva-asiantuntijoita tehtäviin ja jakavat osaamista valtakunnallisesti.
- On hyvä, että laki velvoittaa kuntia tekemään yhteistyötä toisten alueiden kanssa useaa aluetta koskevissa vähentämistilanteiden hoidossa. Näitä työvoimapalvelujen järjestämisvastuun hajautuessa olisi kasvava osa tilanteista. Yhteistyön lisäksi tarvitaan myös koordinoituvastuuta yhteistyöstä ja palvelujen yhteensovittamisesta, jotta ohjaus ja neuvonta työnantajalle olisi selkeää ja yhdenmukaista. Riskinä on, että ohjausta ja neuvontaa samassa vähentämistilanteessa antaa usea työvoimaviranomainen, mikä voi aiheuttaa sekaannusta ja resurssien päällekkäistä käyttämistä.
- Tärkeää on, että muutos ei lisäisi työnantajan hallinnollista taakkaa vähentämistilanteessa ja että muutostilanteen palveluista saadaan yhtenäiset saman työnantajan henkilöstölle. Tämä on hoidettu nyt keskitetyllä ja verkostomaisella palvelun toteuttamismallilla, jolla on riski lakata toimimasta TE-palvelut 2024 muutoksessa. Esimerkiksi yrityksen pääkonttorin tai HR-osaston sijainti voi määrittellä yrityksen tarvetta palvelupaikkakunnasta, mutta henkilöstön sijainti on usean työvoimaviranomaisen alueella. Suuremmat yritykset ovat saaneet apua muutostilanteisiin yhden palveluluokun periaatteella ja lakisääteiset veloitteet hoidettua yhden asiantuntijan kanssa.
- Kuntien työvoimaviranomaisen olisi sovitettava yhteen usean alueen työvoimapalvelujen tarjontaa vähentämistilanteissa, erityisesti tapauksissa, joissa saman yrityksen henkilöstö jakautuu usean työvoimaviranomaisen alueelle. Haasteita syntyy jo infotilaisuuksien sisällön koostamisessa, sillä alueiden palvelut voivat poiketa toisistaan. Erilaiset palveluvalikoimat, asiakaspalveluprosessit ja käytännön linjaukset mm. yhteishankintakoulutusten osalta tekevät muutostilanteen palvelujen suunnittelemisesta haastavaa, sillä sama työnantaja pyrkii tarjoamaan samansisältöisen muutos/tukiohjelman työnsä menettävälle henkilöstölleen. Henkilöstö voi asua ympäri Suomea, eikä asianosaisilla työvoimaviranomaisilla ole välttämättä luonnollista esim. maantieteellisen sijaintiin

perustuvaa yhteistyötä keskenään. Esimerkkinä ICT-alan suuret irtisanomiset vuosina 2012–2015, jossa paikkakunnat olivat Helsinki, Espoo, Salo, Turku, Tampere ja Oulu. Koordinoinnin tarve tulee vain kasvamaan työvoimaviranomaisten lisääntyessä. 2. luvun 6 §:ssä mainitaan:

“Työvoimaviranomaisen on tarjottava työvoimapalveluja työnantajalle tämän koti- tai toimipaikasta riippumatta.” Mikäli kuntien rahoitusmalli ei tue alueiden välistä yhteistyötä muutosturvatilanteissa voi yhteistyön ja koordinoinnin toteutuminen jäädä vähäiseksi erityisesti muutostilanteissa, jossa ei ole työvoimapalvelujen yhteistoiminta-aluetta.

- Toisten alueiden tarjonnan yhteensovittamiseksi on muutostilanteessa sovitettava vielä työnantajan koulutusvelvollisuuden sekä mahdollinen 55+ muutosturvakoulutusten palvelut. Muutosturvan henkilöasiakkaiden palvelut on tarkoitettu alkavan/tarjottavaksi jo irtisanomisajalla. Myös työnantajien tuki käynnistyy viimeistään muutosilmoituksen toimittamisesta. Muutosturvan toimintamalli onkin nopeisiin tilanteisiin reagoiva verkostomainen palvelu. Verkoston, yhteistyön ja koordinoinnin rakentaminen usean työvoimaviranomaisen kesken vie kuitenkin aikaa.

Työvoimapalvelujen muutoksessa olisi huolehdittava muutosturvan palvelun toimintavalmiudesta nopeiden tilanteiden tarpeiden mukaan

- Muutosturva on kunnille uusi palvelu. On tarpeen huomioida riski osaamisen tasosta ja riittävydestä erityisesti pienillä kunnilla, joissa vähentämistilanteita voi olla harvoin. Yksittäiset asiantuntijat ELY-alueittain tarvitsevat jo nyt verkostoa osaamisen ja tiedon jakamiseen, palvelun toimiessa myös verkostomaisesti. Mikäli muutosturvan osaaminen ja vastuu lohkoutuu pienempiin yksiköihin, on verkoston ja sen koordinoinnin tarve yhä suurempi ja tietojärjestelmien merkitys korostuu yhteisen tiedon jakamisessa.

Luvussa 17 säädettäisiin muutoksenhausta.

Näkemyksenne:

-

Muut esitykseen sisältyvät lakiehdotukset

Laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta annetun lain muuttamisesta ja laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten kehittämis- ja hallintokeskuksesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä, ovatko ehdotetut muutokset ELY-keskusten sekä KEHA-keskuksen tehtäviin riittävän selkeät ja eri toimijoiden yhteistyötä edistävät?

-

Laki työllisyyden edistämisen kuntakokeilusta annetun lain 23 §:n muuttamisesta

-

Laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- kuntien vastuulle siirtyvien tehtävien rahoitus, ovatko ehdotetut uudet valtionosuuden määräytymistekijät toimivia rahoituksen kohdentamisessa?
- kolmen vuoden siirtymäaika laskennalliseen rahoitukseen (voimaantulosäännös)
- kunnan työttömyysetuuksien rahoitusvastuun laajentamisen korvaus

-

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta (pois lukien 14 luku)

Erityisesti toivotaan näkemyksiä työttömyysturvaprosessiin ja sitä koskevaan toimivaltaan liittyen.

-

Laki työttömyysturvalain muuttamisesta 14 luku;

Laki työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain muuttamisesta;

Laki työttömyyskassalain muuttamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- kunnan työttömyysetuusmenoon kohdistuvan rahoitusvastuun porrastusmalli
- eräiden kotoutumisesta annetussa laissa tarkoitettujen henkilöiden kohdalla sovellettavaksi ehdotettu poikkeus kunnan rahoitusvastuuseen työmarkkinatuesta
- ehdotus kunnan rahoitusosuuden perintää koskevan tehtävän hoitamisesta Kelassa myös peruspäivärahan ja ansiopäivärahan perusosan osalta
- edellä ehdotettujen muutosten vaikutus Kelan, työttömyyskassojen ja Työllisyysrahaston työmäärään mukaan lukien tietojärjestelmämuutokset ja näistä aiheutuvat kustannukset

-

Laki ulkomaalaislain muuttamisesta

-

Laki luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta annetun lain 8 §:n muuttamisesta

-

Laki valtionavustuksesta yritystoiminnan kehittämiseksi vuosina 2021 – 2028 annetun lain muuttamisesta

-

Laki palkkaturvalain muuttamisesta;

Laki merimiesten palkkaturvalain muuttamisesta

-

Laki Työkanava Oy –nimisestä osakeyhtiöstä annetun lain 4 §:n muuttamisesta

-

Laki ammatillisesta koulutuksesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain muuttamisesta

-

Laki vuorotteluvapaalain muuttamisesta

-

Laki sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamista koskevan Euroopan unionin lainsäädännön soveltamisesta annetun lain 6 ja 11 §:n muuttamisesta

-

Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain muuttamisesta;

Laki tulotietojärjestelmästä annetun lain 13 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki työsopimuslain muuttamisesta;

Laki merityösopimuslain muuttamisesta

-

Laki kunnan ja hyvinvointialueen viranhaltijasta annetun lain 3 a ja 37 a §:n muuttamisesta;

Laki valtion virkamieslain 5 a ja 9 c §:n muuttamisesta

-

Laki yhteistoimintalain muuttamisesta;

Laki työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja hyvinvointialueella annetun lain 8 ja 9 §:n muuttamisesta;

Laki yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain 24 ja 25 §:n muuttamisesta

-

Laki toimeentulotuesta annetun lain muuttamisesta;

Laki eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta;

Laki kansaneläkelain 35 §:n muuttamisesta;

Laki sairausvakuutuslain 8 luvun 9 §:n muuttamisesta;

Laki sotilasavustuslain 11 §:n muuttamisesta;

Laki opintotukilain 6 §:n muuttamisesta

-

Laki sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnasta annetun lain 14 §:n muuttamisesta

-

Laki tuloverolain muuttamisesta;
Laki maatilatalouden tuloverolain 10 f §:n muuttamisesta;
Laki elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 56 §:n muuttamisesta

-

Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain 2 ja 3 §:n muuttamisesta

-

Laki rikoslain 47 luvun 6 §:n muuttamisesta;
Laki rikosrekisterilain 4 a §:n muuttamisesta;
Laki rikosrekisterilain 4 a §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta

-

Laki työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaansaattamisesta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä seuraavista:

- yhteistoimintasopimusten solmimiselle esitetty aikataulu
- henkilöstösiirrot ja henkilöstön asemaan liittyvät menettelytavat
- sitovien sopimusten ja vastuiden siirtyminen

-

Laki työllistymistä edistävästä monialaisen tuen yhteistoiminnasta

Erityisesti toivotaan näkemyksiä asiakaskriteerin muutoksesta ja nuorten työllistymistä edistävän monialaisen tuen yhteispalvelua koskevasta sääntelystä.

-

Muut huomioon esityksestä

Kommentoitavaa:

-

Mizaras Eleni
Hämeen ELY-keskus - Yhteistyöllä muutosturvaa valtakunnallinen
muutosturvan kehittämishanke (ESR)